



De watertoets blijft voor veel partijen een lastige hobbel die genomen moet worden alvorens de aanleg van een nieuw sportpark of veld doorgang kan vinden. En dat terwijl de toets al ruim acht jaar wettelijk verplicht is.

Auteur: Guy Oldenkotte

Koudwatervrees voor waterbelangen

Watertoets nog steeds struikelblok bij veldaanleg

Evert van Huijssteeden

Bijna acht jaar nadat de watertoets een verplicht onderdeel werd van ruimtelijke procedures zijn de meningen verdeeld over de wijze waarop 'water' bekeken moet worden bij infrastructurele projecten. "Toen de watertoets verplicht werd gesteld, waren we erg enthousiast", zegt Frank van der Heijden, hoofd Adviesgroep Stedelijk Water bij Arcadis. "Die wettelijke verankering was een verademing omdat alles omtrent water tot dan toe werd afgedaan als een hobby van de gemeente en het waterschap. Maar ik ben van mening dat met het gebruik van de toets inmiddels te ver is doorgeslagen en dat het meer een invuloefening is geworden met een checklist dan dat de impact en de kansen van een infrastructureel project op water daadwerkelijk wordt onderzocht." Met name bij de vaststelling van kunstgrasvelden leidt de watertoets tot menige grijze haren bij de betrokkenen. "Kunstgras is anders dan een verhard gebied. Maar het is ook weer niet een onverhard gebied. Kunstgras bevindt zich daarom in een grijs gebied wanneer het aankomt op de vraag of het nodig is om compensatie aan te leggen", zegt Marthijn Manenschijn van waterschap Reest en Wieden. Omdat waterschappen de watertoets zelf mogen interpreteren en toepassen is het niet verwonderlijk dat het waterschap Rijnland hier een andere mening over heeft. "Wij beschouwen

een sportveld als niet-verhard. Er hoeft in ons waterschap daarom niet gecompenseerd te worden", zegt Evert van Huijssteeden namens het waterschap. De verschillende meningen en benaderingen zijn met name lastig voor de planners en bouwers van sportparken en sportvelden. "Het klopt dat de uitleg van de watertoets niet heel erg consistent wordt gebruikt bij de verschillende waterschappen", aldus Van der Heijden. Ook van Huijssteeden zou het liever anders zien. "Waterschappen houden er veel verschillende ideeën op na. Ik zou graag zien dat dat gelijkgetrokken zou worden." Marthijn Manenschijn merkt op dat meer uniformiteit vanuit de waterschappen mogelijk is. "Er is voor kunstgras geen vast beleid en het hangt van het gebied af hoe het waterschap zich opstelt. Elk waterschap heeft z'n eigen manier van werken en het maakt natuurlijk veel verschil of de grond bestaat uit droge zandgronden of natte weidegebieden. Maar het zou mogelijk moeten zijn om meer eenduidigheid te scheppen."

Verkeerde benadering?

Van der Heijden merkt op dat 'water' doorgaans nonchalant wordt benaderd door de betrokken partijen. Daardoor ontstaan er vaak problemen later in het proces, een ontwikkeling die alle

verwarring in de hand werkt. "De watertoets is bedoeld om water vanaf het begin van het gehele proces in de planvorming mee te nemen. Dat betekent dat het al een rol speelt op het moment dat men gaat kiezen voor een locatie. Maar ik durf te stellen dat dat in 98 of zelfs 99 procent van de gevallen niet het geval is en dat gemeenten hun oog op een locatie laten vallen voor een ontwikkeling omdat ze het toch al in eigendom hadden of omdat ze het goedkoop konden krijgen. De watertoets begint de laatste tijd steeds meer te verwateren en dus komen betrokkenen steeds vaker voor verrassingen te staan in een laat stadium van een project." Manenschijn erkent dat waterschappen veel moeite moeten doen om erkend te worden als gesprekspartner. "De eerste vier à vijf jaar moesten we veel moeite doen om tijdig uitgenodigd te worden om aan te schuiven en mee te denken. Waterschappen waren van oudsher niet zo assertief. Tegenwoordig gaat dat echter beter omdat waterschappen zich steeds meer naar buiten toe richten, maar ook omdat er meer erkenning voor water komt en omdat de rol van water steeds groter wordt." Manenschijn vindt dat gemeenten serieus moeten omgaan met het wateradvies van waterschappen: "Als er uiteindelijk iets misgaat, kijkt men toch als eerste naar de gemeente. Zij zijn immers



Is kunstgras nu een verharde of onverharde ondergrond?



Water vormt tegenwoordig een elementair onderdeel van infrastructurele projecten.

verantwoordelijk voor de planvorming." Volgens Frank van der Heijden komt het de laatste tijd steeds vaker voor dat projecten onnodige vertragingen oplopen. "Ik blijf erop hameren dat water vanaf het begin serieus meegenomen moet worden, maar soms adviseer ik wel eens om het aan te laten komen op een probleem. Dan zal het waterspect in de toekomst serieus worden genomen en zullen zulke problemen bij deze partij in de toekomst niet meer voorkomen."

Geen juridische consequenties

Hoewel de watertoets geen juridische verplichtingen met zich meebrengt, merkt Evert van Huijssteeden op dat het waterschap wel degelijk een stok achter de hand heeft. "De watertoets is een proces, maar wij keuren geen plannen goed of af. Dat neemt echter niet weg dat wij de mogelijkheid hebben om vergunningen niet te verstrekken, mochten we het niet eens zijn met het eindresultaat." Dergelijke vertragingen kunnen nogal wat consequenties hebben. "De Wet ruimtelijke ordening stelt nu eenmaal dat een waterparagraaf verplicht is in het bestemmingsplan, maar dat hoeft niet te betekenen dat die paragraaf een akkoord moet bevatten; het kan ook een constatering inhouden dat gemeente en waterschap het niet eens zijn", stelt Vincent van Toledo, juridisch consultant bij zakelijk dienstverlener Eiffel. "In principe kan het allemaal in een korte tijd worden geregeld, afhankelijk van de haken en ogen die aan een plan kleven. Maar het is voornamelijk de samenwerking tussen de verschillende partijen die uiteindelijk het proces kunnen versnellen of juist vertragen. Als je het goed aanpakt in de ruimtelijke ordening, dan kun je eenvoudig win-situaties creëren. Maar soms worden heel eenvoudige dingen vergeten, zoals het voeren van overleg." Ook Van Toledo is van mening dat gemeenten, maar ook waterschappen,

daarom proactief moeten zijn. "Er is nog altijd koudwatervrees voor waterbelangen die groter zijn dan de belangen van de ruimtelijke ordening. Gemeenten willen zo veel mogelijk mooie dingen maken, maar waterschappen hebben nog wel eens een conservatieve reflex omdat ze de indruk hebben niet voor vol te worden aangezien. Dan kun je al snel vastlopen. Het is daarom belangrijk dat gemeenten het proces draaiende houden. Bovendien gaat het in conflictsituaties meestal over de financiële belangen, zoals wie er moet betalen en wat er zoal betaald moet worden. De regels zijn daar vrij helder over, dus is het in ieders belang om het proces draaiende te houden."

Wel/niet verhard?

In tegenstelling tot andere landen is het waterbergend of juist het waterafvoerdend vermogen van sportvelden zelden een thema bij de aanschaf van een nieuw veld in Nederland. Met een ruime keuze aan producenten, leveranciers en systemen wijst Frank van der Heijden van Arcadis erop dat het juist een selling point zou moeten zijn, met het oog op de consequenties die de aanleg van een veld kan hebben. "Wanneer de drainage van een veld boven de landelijke afvoernorm zit, dan verwacht men doorgaans compensatie die afvoerpieken moet afvlakken. Gemeenten zouden daarom ook moeten kijken naar het waterbergend vermogen van een veld bij het maken van een keuze", zo oppert hij. Marthijn Manenschijn wijst erop dat de bewijslast van het aantal liters dat per seconde op een hectare wordt afgevoerd, juist ligt bij de partij die het veld aanlegt. Maar of dat moet leiden tot het vaststellen per soort kunstgrasveld en/of drainagesysteem is lastig, merkt Evert van Huijssteeden weer op. "Een drainage heeft geen eenduidig effect. Het zit qua karakter tussen verhard en onverhard in. Het is op zich wel te

De Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek heeft sinds vorig jaar een richtlijn voor het omgaan met sportvelden in de watertoets. De richtlijn kwam tot stand dankzij onderzoek van de firma Oranjewoud in samenwerking met diverse waterschappen. De richtlijn neemt als uitgangspunt de verhouding tussen de hoeveelheid regen die binnen 24 uur van een verhard oppervlak of een sportveld in het riool verschijnt. Daarbij namen de onderzoekers het standpunt in dat water dat op een verhard oppervlak valt, binnen 24 uur is afgevoerd. Kunstgrasvelden worden daarbij beschouwd als een 'verhard' oppervlak. Omdat de meeste waterschappen uitgaan van 400 kubieke meter afvoer per hectare verhard oppervlak en eisen dat er 50 procent bergingscompensatie wordt aangebracht, zou dit betekenen dat er 200 kubieke meter compensatiemaatregelen moeten worden meegenomen per hectare. De afvoer van natuurgrasvelden laat zich wat lastiger berekenen. Een goed drainerend natuurgrasveld op een slecht doorlatende natuurlijke grondslag geeft een ander resultaat dan een goed drainerend natuurgrasveld op een open grondslag. Veel hangt daarbij af van de kennis over de afvoer van een veld voordat het werd omgebouwd tot sportveld. De onderzoekers maakten daarom gebruik van het Cultuurtechnisch Vademecum om de oorspronkelijke afvoer van een aantal onverharde percelen te berekenen. Op basis van de resultaten hebben de onderzoekers een richtlijn opgesteld die bestaat uit twee matrices: een matrix die kijkt naar de aanleg van een sportveld op een slecht doorlatende ondergrond (1) en een die kijkt naar een doorlatende ondergrond (2). De vernoemde waarden geven het percentage aan van de mate waarin de afvoer zal toenemen.



Vincent van Toledo



Frank van der Heijden

doen om het per systeem door te rekenen, maar ik vraag me af hoe nuttig het zou zijn als je elke vorm van drainage apart gaat doorrekenen."

Nog langer handhaven?

Ondanks de diverse kritieken en meningen zijn de meeste betrokkenen het eens dat de watertoets gehandhaafd moet blijven. "Het is nog steeds niet vanzelfsprekend dat water en de impact op water bekeken wordt bij infrastructurele projecten", pleit Marthijn Manenschijn. "Onze insteek is om positief advies te geven wanneer we met betrokken partijen om de tafel zitten. Daarom is het belangrijk dat we regelmatig overleg voeren." Maar of de naam de lading dekt, blijft de vraag, stelt Manenschijn. "Iedereen is gewend aan de naam, maar die dekt de lading inderdaad niet. Bij het begin werd de term Water Effect Rapportage bedacht. Persoonlijk vind ik dat een te zware lading voor de watertoets." Vincent

Huidige situatie	Toekomstige situatie			
	Sportveld niet gedrain.	Ng. gedrain.	kg o.a. gedrain.	asfalt
Onverhard, geen drainage	0%	43%	56%	100%
Sportveld geen drainage	0%	43%	56%	100%
Onverhard gedraineerd		37%	49%	100%
Ng gedraineerd			12%	63%
Kg gedraineerd				51%

Huidige situatie	Toekomstige situatie		
	Ng gedraineerd	kg c.a. gedrain.	asfalt
Onverhard gedraineerd	20%	38%	100%
Ng gedraineerd		18%	80%
Kg gedraineerd			62%

van Toledo geeft toe dat hij de term 'watertoets' verwarrend vindt. "Het is een proces", zo merkt hij op. Ook Frank van der Heijden had liever gezien dat een andere term was gekozen dan 'watertoets'. "Dat impliceert dat je iets achteraf bekijkt, terwijl het juist belangrijk is dat het integraal in het proces wordt meegenomen." Aan het nut van de toets twijfelt echter ook Van der Heijden niet.

Wat nu?

Evert van Huijssteeden acht het aannemelijk dat, ondanks de coulante houding van zijn waterschap met betrekking tot kunstgrassportvelden, dit in de toekomst kan wijzigen. "We hebben te maken met klimaatveranderingen. Hoewel dat een geleidelijk proces is, sluiten we niet uit dat we in de toekomst anders tegen de watertoets aan gaan kijken. Het kan dus zijn dat we dan alsnog compensatie gaan eisen." De vraag is hoe sportveldenbouwers daarmee moeten omgaan. "Het probleem heeft te maken met

de wijze waarop ontwikkelaars werken. Die calculeren vooraf hun prijzen en problemen en gaan op basis daarvan aan de slag. Ik ben echter van mening dat men moet overwegen om naar een normbedrag ten behoeve van de waterberging te gaan, een bedrag per vierkante meter verhard, ofwel een soort waterfonds te creëren. Dat is eerlijker voor de ontwikkelaars die bezig zijn in binnenstedelijke gebieden en die risico's durven te nemen. Men zou een soort bonus/malussysteem moeten instellen voor als de ontwikkelaar er in zijn plan in slaagt om wel een bergingssysteem in het plan te krijgen. Dit zou leiden tot een andere opstelling van de projectontwikkelaar in de plannen ten aanzien van water. Immers, dan moet de ontwikkelaar vooraf een bedrag voldoen en uiteindelijk wil men waar voor z'n geld", oppert Van der Heijden. Maar zijn plannen worden, tot nog toe, niet enthousiast ontvangen. "Vooralsnog krijg ik de handen niet echt op elkaar voor een dergelijk watercompensatiefonds."